

DEMAC

DIASPORA
EMERGENCY ACTION
& COORDINATION

KU-QIBGALKÉ BINAAN-
ROOGÉ E HOOLLO
BENI'AADAMNIMADÉ E
SOOMAALIYA
DERAASÉ WAQTÉGÉ LÉ
ROOGÉ EH

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

IOM
UN MIGRATION

SII FEYL AHAAYOWNI
IS KE DABARIDOWKE
FOO LO
BENH AADAMNIMÉ

MAHADNAG

Koohé ilmé-baarowké ee DEMAC iyo Consilient way ing mahadnagaayané fatiirre jaalliyéddé binaan-roogé ee Soomaaliya e ké nool derfo aduunké, i wakiilidé ururridé degaanké, hay'ado ké shaqeeyow hoollo beni'aadamnimidé, hay'ado dowladdé, i qubariddé galéng ku jeysédeen Dersowké Waqtéghé Lé Rooghé eh (RTR), yeego war, waqté, aqoong i qibridbé ké biirriyeng.

Warbihingtung way suurte galéyey taageeré luku helé Hafiiské Gergaarké Beni'aadamnimidé ee hay'adé USAID, o hoos-kooyow mashruu'é wadajirké eh, "Sii Feylahaayowké Hawlgaladé i Iské Dabaridowké Binaan-roogé iyo Gergaarké beni'aadamnimidé sé yo raad dheeraad eh inké weeldhidang yeedo ling marow Qaabké-guud e Binaan-roogé unku Qiib-gaadidaayang Gergaarké Beni'aadamnimidé – Foolké III." / *“Enhancing Diasporas’ Operations and Coordination in Humanitarian Assistance for increased impact within a Framework for Diaspora Engagement in Humanitarian Assistance – Phase III.”* Mashruué may buwaa iskaalidow ing dhaheeyé Hay'adé Aalamigé eh e Boqtaalowké (IOM) i DEMAC. Fikirké meelung léké sheegé may buwaa ko gaar ing eh abtugéyaalké o muku turjumow aragtidé hay'ado USAID, IOM misé DEMAC.

Dersowkung waqtégé Lé Roogé eh may lé suubiyey inté ing dhaheyté bilo Luuyo iyo Nofembar 2023 waané waayba suubiyey koohdé ilmi-baarowké Consilient o ku koobung Hannah Marcus, Maxamed Amin Cabdiraxmaan, Cabdulqaadir Axmed Maxamed i Mubaarik Cabdillaahi.

Way lé daaba'ay bilé Jannaayo 2024.

WARBIHING KOOBÉNG

Reegjer

Soomaaliya way tummunaanké siné e la hadhaafé halé derisey dhibaatooyin degdeg eh o hanénagadaayang, yeedo musiibooyinké imilidé, harbigé, i wala kalé e asal ahaang sababaayang baahidé beni'aadamnimidé e mar walbé teegeng. Uleysyédung may ing dheeri agabidé lé hariirang deerowké oo hanibaad ké nagadé haano ku mid eh iné dadké ingké nugul gergaar naftiyo léké bedbaadiyow lilé deeré. Ilmé-baaris horey ling suubiyé yawa ké taliidé ine binaan-roogé Soomaaliya door muhiim eh ku qaadédang wal ku qobodowké haalado degdeg eh e beni'aadamnimidé e guud ahaang dalké, yeego badanaa nagédaayang dadké inké horeeyé e wal ku qobédow walibané buuyayaané duldulleeladé muhiimké eh e qiibté. Qaabibké howlgalké ing gaarke eh e isti'maalayang ururridé binaan-roogé/diaspora organizations (DOs) i awoodasho i aqabadoosho urur hoollo beni'aadamnimidé ku shaqeyow ahaang ya walibuwaa haanno si liidité ling diiwaangiliyé o sahamintiyi hooseyté.

Deraasidung waqtigé lé roogé eh (RTR) e wal ku qobidowké binaan-roogé Soomaaliya e dhibaatooyinké beni'aadamnimidé yawa walé linké talégaley wal-ku-qobidowké duldulleeladé ilmégé. Lammé dhibaate o Soomaaliya mardhow ku dhiyé yawa walé biyaayané kiisis diiridé léké saarow wal ku qobidowké arrimo beni'aadamnimidé e binaan-roogé RTR: fatahaadogé ku dhiyé hiligii roobabké Gu'gé beledké Beledwiiné gu'gé 2023 i degaalé badang o ing dhaheeyé Dowloddé Soomaaliya i Kooho Hubaysing i Maamulidé kalé (AGDAs) e Jubbaland o ku dhiyé inté ing dhaheyté Ogoosté 2022 ilaa iyo Ogoosté 2023. Walaagé laha ké ogaadé i telédé luku helé RTR way linké teligelay iné yo galéng ku jeysédang iskaalidowké iyo iské dabaridowké faylé e ing dhaheeyé i binaan-roogé i hoogagé kalé, i wal ku gobidowké arrimo beni'aadamnimidé e hoogeysidé guud ahaang Soomaaliya.

Qaabké deraasédé ling suubiyé

86 urur binaan-roogé Soomaaliya isku leh oo harumoosho dhehe ké yaalang 13 wadang yawa lé tilmaamé yeedo lé isti'maallow baaris internet-ké lé késuubiyé i telé lilé weeldhidé ururradé iyo fatiirre binaan-roogé. Tilmaamogé ururridé binaan-roogé (DOs) ya léké bayaamiyé shal duwanaantiyo i saas oo kalé wala muhiimké eh o yo isku midké ku eyeng e dhiniyaalké sidé isbedbedelké heerarké hooloosho, isti'maalké dhaqaalé ururiyowké iyo deeqdé binaan-roogé beesé ururiyowké, i iné diiridé lé saaré qiib badang o hoollo beni'aadamnimidé i hormariyowké eh.

Marké lahaku tabé tilmaamogé ururridé binaan-roogé (DO), fikridé dheeraad eh o linké taligalé RTR ya may léké helay wareyséyaal tayé-sheegh eh o lilé weeldhidé 23 qof oo wardhiibiyaal muhiim eh o ku mid eyeng todobé wakiil o metelaayang li urur o binaan-roog eh haanaas oo wal ku qobideng hal misé lammaadé dhibaate e deraasédéyo, seddé daneeyayaal heer-degmé eh (lammé wakiil oo ku dareerang hafiis-hoosaad heer degmé ee Dalladé NGO Soomaaliya i lammé NGO degaanké eh), li daneeyayaal heer-qarang eh (lammé wakiil oo ku dareerang urur binaan-joog Soomaali eh leying, lammé shagaalé o ku shaqeyayang arrimo beni'aadamnimadé, lammi hafiis o dowladdé heer qarang eh), i li wakiil o ku dareerang bulshooyinké taageeradé ku helaayang binaan-roogé.

Walaagé lé ogaadé

Qiimeyowké léké suubiyé wal ku qobidowké beni'aadamnimadé e dhibaatooyinké ku dhiyé Beledwiiné iyo Jubbaland, Deraasidé RTR way léké ogaadey mésaalké iné shabakidé beleering e Urréréde Binaan-roogé Soomaaliya i hiriirké sokeeyé e yo lé leying bulshooyinké dhibaatiidé ké dhiidé ya maay ing suurtigeliiday inéyo daboolang baahidé beni'aadamnimidé muhiimké eh i deerowké dad iné lé deeré adagté. Wal ku qobidowké dhibaatiidé Beledwiiné way lé ogaadey ini guud ahaan haayté to si rasmé eh ling qaabeyé o léké dhahdaré nidaamké beni'aadamnimidé e belleereng, yeedo sababté eté iné wal qobidowké sé fayling inké muuqidé dowladdé, hay'ado aalamigé eh i hay'ado degaanké eh. Dowlad-goboleedké Jubbaland, wal qobidowké ururrédé binaan-roogé way haayey ko inté badang inku warhaayné hoogagé kalé e beni'aadamnimadé in kastoo taageeré wiing ing haayé bulshooyinké dhibaatiidé ké dhiidé. Lammaadé wal qobidbé, way lahaayené dulduleelé dhinigé dokumentiyidé eh i iské dabaridowké lilé leyé hay'ado arrimo beni'aadamnimidé ku shageeyayang, taas hubiyaasé isbedelidé hor ling agoonsidé o eh iné ururrédé binaan-roogé o inté badang ing shageeyang qaab rasmé ing haayné, o dadké ku qarsing.

Natiijooyinké deraasédé RTR wali badiyaayané adeymo muujiyaayang iné ururrédé binaan-roogé kaaling muhiim eh ku qaadidaayang hoollo wal ku qobidowké Arrimo beni'aadamnimidé e Soomaaliya. Awoodo wéwiing o ururrédé binaan-roogé qaarsho ee la aqoonsingé way ku mid eh hifado beesi-ururiyowké e ling marow qaab beesi-ururiyow oo beesidé dad badang hakuusayang, awood maaliyéd abubolow degdeg eh, awood farsamé i awood dadeed sé ling deeré dadké dhibaatiidé ha deerté marké haalidé degdegé eh bilaawidaasé, i iné si eed eh inké hiriiriyow bahwadaagté degaanké, mutadawa'iinté iyo hool-wadeenidé.

Degaan ké hirnaadowké maay ku turjumaase faa'iidooying badang o ku mid eyeng awoodo léké deerow Dadké iné lé deeré adagté, fahamowké haalado degaanké iyo dhaqdhaqaaqiyidé qabiilké, helowké kalsoonidé bulshidé, dhehdhehaadiyowké qilaafaadké ku dhah teegin beelo, i qorowké iyo iské dabaridowké shabakado bileering e mutadawa'iinté iské dabaridowké e fulinté mashruu'é dhabté eh e degaanké luku fuliyow.

Marké laha ku tabé aqoonsidowké awoodo i wal ké kordhiyowké, deraasédé RTR wayba saas oo kalé bayaamiyaase uleyské muhiimké eh e ururrédé binaan-roogé (DOs) wajahaayang, métaal inéyo aduunké unku helaané beesé, fahamké i iské dabaridowké ing dhaheeyé ururrédé binaan-roogé (DOs) i hay'ado arrimo beni'aadamnimidé ku shageeyayang o walku dhiming i iné yo aqoonsé i kalsooné unku haaysiné hay'ado deeqdé-biyow, sababtiné may etaa dhibaatooyin ku dhalidé korang dhanké islé-hisaabtimowké.

Deraasédé RTR e wal-ku-qobidowké dhibaatooyinké beni'aadamnimidé e binaan-joogé Soomaaliya, o diiridé léké saarow fatahaadogé gu'gé 2023 ku dhiyi beledké Beledwiiné i harbigé Jubbaland, wayba adeeyase kaalinté binaan-roogé ku qaadideng wal ku qobidowké arrimo beni'aadamnimidé e Soomaaliya. Awoodo i uleyské wajahaayang binaan-roogé Soomaaliya yeedo lé tihgeliyow, yawa teleedung ha dareerté lé biyé sé ling hoojiyé qiimagé ururrédé binaan-roogé (DOs) o eh ururré wal ku qobidow arrimo beni'aadamnimidé yeedo lélé ta'alow uleysiyidé horyaalé ku lug lahaanshéjho i iské dabaridowké qiibo beni'aadamnimidé:

Telé linké taligalé ururridé binaan-roogé (DOs):

- Hogté ké saabsing hoollo si joogté eh inké qora, ké hayaysiyya, o ké faafiya boggé internet-ka e ururridé binaan-roogé (DO) i boggagé baro bulshidé sé ling hoojiyé kor ing qaadowké wa'yigé i fahamké shagadé ururridé binaan-roogé e hay'ado, dadké kalé e binaan-roogé eh, i bah-wadaagté degaanké.
- Ku qiihgala madélé iské dabaridké binaan-roogé hormuudku ku eying i iné madél usubing lé sameeyé haddé ling baahidé (métaal, haano mooré- misé qiih-gaar ing eh) sé ising ing sii feylahaaytang wadahaadalké, ing doodowké, i ilmé wadaagowké ing dhaheeyé ururridé binaan-roogé (DOs) Soomaaliya i iné sé wadajir eh ing hoojidang ku-qiihgalké DOs e shirarké iské dubaridowké wal ku qobidowké arrimo beni'aadamnimidé ee hay'ado arrimo beni'aadamnimidé ku shageeyayang i hay'ado degaanké.
- Weydiyaa fursadé dheeraad eh oo beesé la hangku aruuriyow shabakado binaan-roogé adduunké shal roogé i haang gobolké roogang si beesé-aruuriyowké linké dhiké hool fudud i sé ling abuuré fursidé beesé o kor linké qaadow hoollo beni'aadamnimidé.
- Deraasédé wadajir eh ké suubiya hababké i hab-dhaqanidé linké taligalé doorashidé qofké ku faa'ideysidow, sé ling hoojiyé iné yo lé dareerang mabaadii'dé beni'aadamnimidé i iné yo ing sii humaayné nuglaanté horey ing jarté misé iné yo dhibaate ing sheegné. Marké hab-dhaqane feylé lé aqoonsidé, qora, o lilé wadaaga hab-dhaqanedung ururridé kalé e binaan-roogé (DOs) o ing gudbiya hay'ado arrimo beni'aadamnimidé ku shageeyow sé ling ku hortagé fahamké qaldan ee lé qaadedow. Haddé walké habboong eté, lé kaalida binaan-roogé iyo hay'ado degaanké iyo hay'ado kalé o ké shageeyow arrimo beni'aadamnimidé si ising in sii feylahaaytang hababké léké deeré lahaayé dadké inké baahi badang.

Telé linké taligalé hay'ado ku shageeyow arrimo beni'aadamnimidé

- Beesé i shagaalé ing hura hoojinté kartidé ururridé binaan-roogé yeedo métaal ahaan lé sameeyow, beyowké taageeré léké hormariyow hay'ado, taageeré farsamé, misé hagow eh qaabib fudud o ké salesing odsiyidé i baahidé ururridé binaan-roogé (DOs).
- Iné yo iské hirang awoodo ururridé binaan-roogé sidé bahwadaagté arrimo beni'aadamnimidé haang, sameeyowké, isti'maalké, i tijaabiyowké qaabibké guud e hawlgalidé e jaré e linké taligalé wadé-shageeyowké lélé weeldhidow binaan-roogé, sidé Qaabké-guud e Ku-qiihgalké Binaan-roogé Gergaarké Beni'aadamnimidé¹.
- Ké martiqaada o yareeya uleysiyidé ururridé binaan-roogé ku hor suring iné yo helang hababké iské dabaridké lélé weeldhidow hay'ado i ururridé degaanké (sidé, kulumé kutlédo) métaal ahaang yeedo lé siyow taageeré maaliyadeed o yo ké biyaayang qarashaadké lé hariiré waqtigé shagaaligé, saadké, iwm. Sé ling kordhiyé iska dabaridowké i warké lélé wadaagow binaan-roogé arrimo gergaarké beni'aadamnimidé ku shagheeyow.
- Lé shagheeya ururridé binaan-roogé sé ling ku faa'ideysidé qébridiyo maadaama yo eying hay'adé aalamé eh o ilmé ing leh misé eed inku warqabang haalado adduunké iyo haang degaanké. Iskaalidowké way nogodé kore qaabké biyowké beesé toos ling siyow ururridé binaan-roogé (DOs) sé yo ing kordhiyang walgobédsho gaarké eh misé la haké daré adeegyédé lé-taliyowké ururridé binaan-roogé (DOs) qubaridé haalado degaanké e meelo adagté iné lé deeré, i/misé meelo dhaqdhaqaaqé qabiilké o eed ing adag ku dareerang, yeedo lé aqoonsidow ilmégé gaarké e yo kasaayang.

¹Hay'adé Aalamigé eh e Boqtaalowké (IOM), 2023. Qaabké-guud e ku-qiihgalowké Binaan-roogé e Gergaarké Beni'aadamnimidé. IOM. <https://www.idiaspora.org/en/learn/resources/project-materials/framework-diaspora-engagement-humanitarian-assistance>

Telé linké taligalé hay'ado DEMAC, IOM i bah-wadaagté kalé e taageerédé binaan-roogé:

- Biyowké adeeg léké hormariyow kartidé i taageeré farsamé o la hariirang baahidé ururrédé binaan-roogé sheegeng sé yo ing taageerang o ing hoojiyang doorsho wal ku qobidowké arrimo beni'aadamnimidé e ké saabsing mowduuyidé sidé Islé-hisaabtimowké (o ku mid eyeng lé dareerowké i ku waramowké), dhaqaalé ururiyow, i mabaadii'dé beni'aadamnimidé.
- Taageeridé i fududeeyowké iské dabaridké i iskaashigé ing dhaheeyé ururrédé binaan-roogé (DOs). Arrintung yawa léké guuleysidé koré yeedo lé taageerow dadaalédé hadé jarang misé yeedo lé taageerow sameeyowké bar internetké o lingké talégale iské dabaridowké ururrédé binaan-roogé (DO) o joogté eh, qobidowké shir dad iniské kooyow, i taageeridé ururrédé binaan-roogé (DOs) sé ling hagé uleystidé hawlgalké ee iské dabaridowké. Meelo muhiimké eh o iské dabaridowké léké hoojiyé koré may ku mid eh dhaqaalé ururiyow wadajir ling suubiyow, qorsheeyowké mashruu, hoolgal wal qobidow iyo imlé wadaagow.
- Taageerowké ururrédé binaan-roogé e ké hool-galaayang guud ahaang Soomaaliya ini weeldhidang hogaang mideysing o binaan-roogé ké metelé kori madalidé ké habboon i meelo yo ké kulimaayang hay'ado beni'aadamnimidé, OCHA, i daneeyayaalké. May ling baahinya ini dadaal bading léké biyé ini lé hoojiyé ini beelo luku badangyé metelaad ku weeldhidang hogaanké binaan-roogé, sidé ini ku mid noqodang fatiirréde Gobté Binaan-roogé e dhowaang li suubiyé e DoDA.
- Taageeridé i fududeynté madélé ing gaar eh islé-shagheeyowké, shabakidé, iské dabaridowké iyo iskaashigé ing dhaheeyé ururrédé binaan-roogé (DOs) i hay'ado arrimo beni'aadamnimidé ku shageeyayang. May ku mid noqodé kore kulumé i ilmé-isdhaafsidow farsamé o qiibté gaar ing eh madélaas o hay'ado quseeyé iniské kooyé korang sé ling dhisé kalsoonidé i is-fahamké shagade dheteye eh, yeedo lé tilmaamow fursado dheeraadké eh e la isku kaalidé kori.
- Ini lé wedé ini si nidaamsing ling li dareeré, ini lé diiwaangeliyé, o kor ling qaadé hoollo i dadaalidé hay'ado binaan-roogé sé kor linké qaadé hormarké dareeré e kordhiyowké ini muuqidang binaan-roogé Soomaaliya i ha jiidishidé ini yo sé eed eh ing daneeyang haang deeqdé biyow, bah-wadaagté i daneeyayaalké qiibté o weli ing istimaalne faa'iidooyinka ku qiibgalké binaan-roogé.

Telédung marké li qaaidé, hormar aasaas eh yawa luku deeré koré isti'maalké awoodé dhammeystiring e binaan-roogé sé yo wal ingké darang qiibté beni'aadamnimidé e Soomaaliya.

DEMAC

DIASPORA
EMERGENCY ACTION
& COORDINATION

Wala inté ki qorang wayba mas'uul ku ahaa:

DEMAC – Iské dabaridowké wal ku qobidowké haalado degdegé eh iyo iské dabaridowké hay'adé Danish Refugee Council/Diaspora Emergency Action & Coordination at Danish Refugee Council
Borgergade 10
1300 Copenhagen
Denmark

Email-ké: info@demac.org
Telefoonké: +45 6026 8116

Sawiridé way isku leh:
Jeldigé horé: © DRC
Boggé 2aad: © DRC
